

Financiële steun door Eurolanden aan Griekenland c.s. is Verdragsschending!

Herstructurering Europact onontkoombaar en zeer dringend noodzakelijk

d.d. 18 april 2010

Geschreven door André ten Dam

Onderwerpen: Europese integratie, Recht en Economie, Monetair Beleid, Financiële markten

Op 25 maart jl. waren de Europolitici er uit: Het raamwerk van het reddingsmechanisme ten behoeve van Griekenland staat in de steigers.

Mocht dat nodig zijn (en daar kunnen we op wachten) dan worden de Grieken met behulp van (door de Europese Unie gecoördineerde) bilaterale leningen van overige Eurolidstaten (voor € 30 miljard en tegen een aanzienlijk lagere rente dan Griekenland nu op de financiële markten betaalt) en van het IMF uit de brand geholpen.

In de gezamenlijke verklaring dienaangaande ⁽¹⁾ hebben de regeringsvertegenwoordigers van de Eurolidstaten uitdrukkelijk de volgende passage opgenomen: *“Besluiten op grond van dit mechanisme zullen genomen worden in volledige overeenstemming met het Verdrag van Maastricht en nationale wetgevingen”*.

De vraag is echter of dit daadwerkelijk ook wel zo is?

Voornoemd reddingsmechanisme betreft immers een ‘bail-out’.

Ook Sylvester Eijffinger en Edin Mujagic stellen nu dat voornoemd reddingsmechanisme wel degelijk een ‘bail-out’ is, voornoemde passage in de verklaring van de regeringsvertegenwoordigers ten spijt ⁽²⁾.

En in het Verdrag van Maastricht is glashelder opgenomen dat een ‘bail-out’ uitdrukkelijk is verboden ⁽³⁾.

Bondskanselier Angela Merkel liet nota bene nog zelf op 9 maart jl. in de ‘Financial Times’ optekenen: *“Any bail-out within the Eurozone is banned by the Maastricht Treaty”* ⁽⁴⁾.

De ‘Financial Times’ berichtte al op 18 maart jl. inzake de politieke discussie tussen met name Duitsland en Frankrijk over het al of niet inschakelen van het IMF in de Griekse kwestie: *“... legal advisers to Angela Merkel, the chancellor, have persuaded her that any other form of bail-out (dan die via het IMF, atd) would be impossible in terms of the European Union’s Maastricht Treaty and German constitutional law”* ⁽⁵⁾.

Ook André Szász (voormalig DNB-directielid en wellicht de grootste monetaire expert in Nederland) is een fervent tegenstander van een ‘bail-out’ ten bate van met bankroet bedreigde eurolanden. De heer Szász bevestigde nog begin deze maand: *“Het Verdrag van Maastricht, dat aan de bakermat van de monetaire unie staat, verbiedt dat (een ‘bail-out’, atd) ook expliciet”* ⁽⁶⁾.

Dit betekent dus dat dit reddingsmechanisme voor Griekenland (en ook voor andere europatiënten zoals Portugal, Spanje, Ierland, Italië en Spanje maar op termijn ook Frankrijk) op grond van het Verdrag van Maastricht, de hoogste geschreven rechtsbron van Europees Gemeenschapsrecht, gewoonweg verboden is en men niet eens aan de ‘politieke’ discussie over de hulp aan Griekenland c.s. door de sterkere Eurolidstaten had mogen toekomen, of men daarvan nu een voorstander is of niet!

Ook het aan Griekenland berekenen van lagere rente dan de marktrente duidt op volgens het Verdrag ongeoorloofde en dus verboden financiële steun.

Het lijkt er dus sterk op dat voornoemde passage in de gezamenlijke verklaring van 25 maart 2010 uitsluitend is bedoeld om de (overigens ernstig met uitsterven bedreigde kritische en ter zake kundige) journalisten en parlementariërs (in de Europese en de nationale parlementen van de Eurolidstaten) te misleiden.

Voor het daadwerkelijk treffen van een steunmaatregel aan Griekenland c.s. is in EU-verband overigens nog wel een unaniem besluit noodzakelijk!

Maar, zoals gezegd, voor toepassing van dit reddingsmechanisme dient dan wel eerst het 'bail-out verbod' uit het Verdrag te worden geschrapt en daarvoor is een voorafgaande Verdragswijziging vereist.

Een 'bail-out' van Griekenland c.s. door de overige Eurolidstaten, zonder voorafgaande Verdragswijziging, is dus Verdragsschending!

Wat is er hier nu eigenlijk aan de hand?

Hoewel de EMU natuurlijk geen *politieke* maar een *economische* en monetaire unie is, hebben we hier te maken met een oud 'monetair-economisch' conflict tussen de twee Europees-continentale machtsblokken Duitsland en Frankrijk dat nu op het 'politieke slagveld' wordt uitgevochten en waarbij het juridische kader van het Verdrag vanzelfsprekend leidend dient te zijn.

Het is overigens bizar dat we in Nederland voor de berichtgeving dienaangaande de laatste maanden helaas grotendeels zijn aangewezen op buitenlandse media terwijl de waardevastheid van óók onze euro en dus óók onze koopkracht en welvaart hier op het spel staan.

Gelet op de economisch-wetenschappelijke publicaties in Nederland inzake Griekenland, lijkt het er sterk op dat de kern van de onderhavige discussie ook niet altijd goed is doorgedrongen tot de Nederlandse economische elite (7).

Op grond van het Verdrag van Maastricht is inmiddels ruim tien jaar geleden de EMU opgericht en als onderdeel daarvan de euro als Europese gemeenschapsmunt ingevoerd.

Op voorspraak van Duitsland, maar tegen de zin in van Frankrijk, is in het Verdrag 'houdbare prijsstabiliteit' (inflatiebeheersing) uitdrukkelijk als de enige én juridisch dwingende monetair-economische verdragsnorm voor de eurozone vastgelegd ten einde de waardevastheid (koopkracht) van de euro te waarborgen.

'Houdbare prijsstabiliteit' wordt echter uitsluitend bereikt door a.) strikte discipline van de Lidstaten op het gebied van staatsschulden en begrotingen, b.) gematigde loonontwikkeling, c.) technologisch en kwalitatief hoogstaande bedrijvigheid en d.) een hoge arbeidsparticipatiegraad van de totale bevolking in de private sector waardoor dan als vanzelf ook een sterke reële economische ontwikkeling (met veel werkgelegenheid) en een oplopende wisselkoers (koopkracht) van de eigen munt t.o.v. andere valuta worden bewerkstelligd.

Het Duitse '*Wirtschaftswunder*' vanaf de Tweede Wereldoorlog is ook met dit beleid tot stand gebracht.

De Franse visie had (en heeft), omdat de economische kracht van Frankrijk achterblijft bij die van Duitsland, echter veel minder problemen met inflatie, staatsschulden en begrotingstekorten en ziet inflatie juist als een probaat middel voor economische groei.

Hierbij zien de Fransen wel over het hoofd dat juist door sterk oplopende inflatie en achterblijvende economische prestaties a.) hun reële economische groei nihil dan wel zeer bescheiden van aard is, b.) de rente op hun staatsschulden vroeger of later op een hoger niveau komt te liggen.

Bovendien kunnen staatsschulden, zoals de problematiek in Griekenland c.s. ons nu pijnlijk duidelijk maakt, natuurlijk niet tot in het oneindige blijven stijgen en dienen deze ooit weer eens afgelost en/of geherfinancierd te worden.

De vraag rijst dan waarom Duitsland indertijd zijn D-mark heeft opgegeven voor de euro waartoe ook economische zwakkere landen met hun munten (ten onrechte) zijn toegetreden en waardoor de huidige ellende is veroorzaakt.

Het antwoord op deze vraag is tweeledig.

Ten eerste wilde Frankrijk (samen met andere economisch zwakkere Europese landen) mee profiteren van het Duitse succes, terwijl Duitsland daarvoor altijd de boot afhiel.

Ten tweede had Duitsland twintig jaar geleden de politieke steun van Frankrijk nodig voor de Duitse eenwording en Frankrijk stelde daarvoor de voorwaarde van invoering van EMU en euro zoals vervolgens neergelegd in het Verdrag van Maastricht.

Duitsland stelde op zijn beurt toen nog wel dat in het (ook door Frankrijk!) geaccordeerde Verdrag de 'Duitse monetair-economische visie' (met de restrictieve regels inzake staatsschulden en begrotingstekorten en met het slot op de deur van het 'bail-out verbod') zou worden neergelegd, in de hoop dat ook de zwakkere Eurolanden hun economieën, staatsschulden en begrotingen op het betere Duitse niveau (met een tijdelijke terugval als gevolg van de kosten van de Duitse eenwording) zouden weten te brengen.

De financiële problemen in Griekenland c.s. leren ons echter dat dit helaas niet is gelukt en de EMU nu vast loopt.

Het moge duidelijk zijn dat het 'bail-out verbod' verdragsrechtelijk/juridisch gezien 100% sluitend is, anders dan de restrictieve regels van begrotingstekorten en staatsschulden, gelet op het waarschuwings- en boetesysteem dienaangaande (8).

Al in mei 2009 (9) en eveneens nog niet zo lang geleden op 'Me Judice' (10) betoogden Harry Geels en ik dat de deelname door de zwakkere Eurolidstaten aan de EMU en de euro de kiem is geweest van de huidige ellende in het Euro-pact.

In dit kader kan, losstaande van het Verdragsrechtelijke 'bail-out verbod', de niet-onbelangrijke praktische vraag gesteld worden of de overige Eurolidstaten wel allemaal in staat zijn om hun bijdrage aan de steun van € 30 miljard voor Griekenland te voldoen?

Nu zelfs de sterkere eurolanden (waaronder Nederland), als gevolg van de economische crisis, niet meer voldoen aan de restrictieve regels inzake begrotingstekorten en/of staatsschulden die voor de burgers aldaar (en voor Nederland dus alhier) de komende jaren forse lastenverzwaringen met zich mee zullen brengen, kan deze vraag dus met 'NEE!' worden beantwoord.

Opnieuw de Frans-Duitse clash, op een niet eerder gekend niveau

Voorname verklaring van de gezamenlijke Eurolidstaten van 25 maart jl. is inmiddels voor Christine Lagarde, de Franse minister van Financiën, aanleiding om (niet in het minst in het nationale Franse belang!) aan te geven dat het Griekse mechanisme ook vaker gebruikt kan gaan worden in vergelijkbare situaties: *“We hebben nu een mechanisme om ook andere lidstaten te helpen”* (11).

Volgens Frankrijk moeten de sterkere Eurolidstaten dus nu de zwakkere financieel te hulp schieten, ongeacht het (juridische) feit dat het Verdrag dit uitdrukkelijk verbiedt.

In reactie daarop liet Angela Merkel direct weten dat Duitsland nog eerst een extra EU-top wil voordat daarover de knoop definitief wordt doorgesneden (12).

Hierbij speelt een belangrijke rol dat de regering van Angela Merkel in Duitsland onder zware druk staat.

Ten eerste is er voor Angela Merkel het praktisch probleem dat met name de Duitse banken voor vele tientallen miljarden euro's hebben belegd in staatsobligaties van Griekenland c.s.

Indien Griekenland c.s. nu financieel niet gesteund zal worden betekent dit voor deze landen een onontkoombaar 'bankroet' en zullen de Duitse banken de betreffende vorderingen op hun balansen voor een belangrijk deel definitief dienen af te boeken. Deze banken zullen dan in een aantal gevallen (weer) aan het overheidsinfuus moeten worden gelegd.

Ten tweede is er voor Angela Merkel een binnenlands politiek en electoraal probleem.

De Duitse opinie is fel gekeerd tegen financiële steun door Duitsland (lees: door de Duitse belastingbetaler) aan Griekenland.

Indien de regering van Angela Merkel zal beslissen voor financiële steun aan Griekenland en daarvoor dan van de coalitie-partijen in de Bondsdag de daarvoor noodzakelijke (meerderheids)steun zal krijgen, zullen deze partijen hoogstwaarschijnlijk afgestraft worden bij de regionale verkiezingen van 9 mei a.s.

Ten derde en *'last but not least'*, zoals Harry Geels en ik eerder op Me Judice betoogden (13), zal, indien Duitsland besluit tot financiële steun aan Griekenland, de Duitse regering in eigen land op grond van Verdragsschending met rechtszaken worden geconfronteerd (14 en 15).

De kans is zeer groot dat een onafhankelijk en ter zake kundig gerecht op grond van het Verdrag (en Duits constitutioneel recht) een streep zal zetten door een Duitse 'bail-out' van Griekenland c.s.

Waar staat Nederland dan?

In Nederland heeft de regering zich inmiddels achter het steunmechanisme ten behoeve van Griekenland gesteld en daarvoor op 15 april 2010 ook goedkeuring van de Tweede Kamer gekregen.

Hiermee maken onze regering en Tweede Kamer zich dus *willens en wetens* schuldig aan Verdragsschending!

Bovendien leggen onze regering en Tweede Kamer hiermee de rekening van de financiële ellende van de zwakkere Eurolidstaten voor een belangrijk deel neer bij de Nederlandse belastingbetaler.

Tevens fiatteren zij hiermee de ernstige aantasting van de waardevastheid (koopkracht) van ook onze euro.

Dit is overigens de tweede keer dat de Nederlanders door de Europese Unie (EU) en met actieve medewerking van onze eigen regering eveneens middels een verdragschending 'in het pak genaaid worden'.

Bij de introductie van de euro is de conversiekoers van de gulden immers onjuist vastgesteld (NLG 2,20 i.p.v. de juiste koers van NLG 1,95), hetgeen ons een structureel jaarlijks 'Wisselverlies' (koopkrachtverlies) heeft gebracht van ruim 10% van ons bbp. De geaccumuleerde schade loopt dit jaar op tot ca. € 550 miljard!

Hoewel de Nederlands autoriteiten deze kwestie al jaren hardnekkig 'in de doofpot' (proberen te) houden is ook hierover natuurlijk het laatste woord nog niet gezegd. (16).

Het is opvallend dat kenner van het Verdrag bij uitstek en vooraanstaand ECB-bestuurslid Nout Wellink, in zijn nevenfunctie als DNB-president en dus hoeder van ons Nederlandse belang, wat betreft het Verdragsrechtelijke 'bail-out verbod' aangaande Griekenland zijn kaken stijf op elkaar houdt.

De heer Wellink is kennelijk in stilte bezig zich voor te bereiden op de opvolging van de huidige ECB-president Jean-Claude Trichet. Daarvoor is natuurlijk niet alleen de politieke steun noodzakelijk van Duitsland maar ook die van Frankrijk.

Eigenlijk zou ook iemand in Nederland die daartoe in staat is (met het Verdrag van Maastricht in de hand) de Nederlandse regering middels een rechtszaak moeten beletten financiële steun aan Griekenland c.s. te geven.

Wat in Duitsland geldt, geldt ook in Nederland.

Tenslotte de oplossing: een hervormd Europact

Inmiddels is het wel duidelijk dat (niet alleen!) Griekenland (en niet slechts incidenteel) geholpen moet (en kan) worden, maar langdurig aan het infuus moet (17).

Juist omdat de Griekse kwestie (zoals gezegd) niet op zich zelf staat, zijn de onderhavige ad-hoc financiële steunmaatregelen financieel-economisch gezien ook niet haalbaar en realistisch.

Economische problematieken, zoals deze nu in Griekenland c.s. aan de orde zijn, konden voorheen in de praktijk, naast herstructureringen van staatsschulden en begrotingen, uitsluitend succesvol opgelost worden door: a.) herstructurering, flexibilisering en innovatie van de nationale economieën én b.) (voor méér slagkracht van de exportsector) devaluatie van de nationale munt.

Omdat de zwakkere Eurolidstaten nu aan de euro als gemeenschapsmunt vastzitten, is deze laatste essentiële maatregel voor hen nu niet (meer) mogelijk.

Het geven van financiële steun door de sterkere Eurolidstaten aan de zwakkere is juist hierom 'structureel geld gooien in een bodemloze put'.

Gelet op het bovenstaande is dus, vanuit economisch perspectief, de enige oplossing dat de zwakkere Eurolidstaten, juist in hun eigen belang, uit de euro stappen om dan (met behulp van het IMF) in staat te zijn in eigen huis orde op zaken te stellen.

De laatste maanden wordt er in toenemende mate ook door (buitenlandse) economen gepleit voor deze oplossing ⁽¹⁸⁾.

Voor de sterkere Eurolidstaten zouden hiermee dan tevens de (juridische) grondregels van het Verdrag van Maastricht van 'houdbare prijsstabiliteit' en het 'bail-out verbod' en dus de waardevastheid (koopkracht) van de euro worden gerespecteerd.

Vanzelfsprekend zal dit met de nodige '*collateral damages*' gepaard gaan. Maar dit is de enige juiste beslissing.

Om het 'Euro-echec' nog enigszins te kunnen beperken en om in de eurozone de boel bij elkaar te houden, zou als wellicht 'politiek' meer realistisch alternatief nu een geheel nieuw Europees monetair stelsel overwogen kunnen worden en daarbij het Europact op te delen in bijvoorbeeld drie categorieën: 'Euro I' voor de sterke Eurolidstaten, 'Euro II' voor de middengroep en 'Euro III' voor de zwakke broeders. Dan zouden vanzelfsprekend 'Euro II' en 'Euro III' direct kunnen devalueren t.o.v. van 'Euro I'.

Dit zou als bijkomend voordeel hebben dat de Europese landen die nog niet tot de euro kunnen/mogen toetreden dat nu gemakkelijker zouden kunnen door toetreding tot Euro III. De Eurozone zal dan (op termijn) internationaal gezien aan omvang en kracht kunnen winnen.

Het uit het voetbal bekende systeem van promotie en degradatie zou dan met succes kunnen worden geïmplementeerd!

Het is maar een idee ⁽¹⁶⁾.

Voor voornoemde constructie is vanzelfsprekend wel de nodige politieke moed en daadkracht vereist.

En snelheid is ook geboden!

Maar als dit niet gebeurt dan zal óf het Europact exploderen óf het monetair-economische en dus financiële 'failliet' van de euro ook ons deel worden.

In beide gevallen zal toenemende verdeeldheid en aantasting van de stabiliteit in Europa als bijkomend gevolg optreden.

De dames en heren Euro-politici zij veel wijsheid toegewenst!

Referenties/noten:

1. Statement by the Heads of State and Government of the Euro Area - Brussels, 25 maart 2010;
2. Sylvester Eijffinger en Edin Mujagic, "*Noodlening aan Griekenland is goed verholde subsidie*". *Me Judice*, jaargang 3, 15 april 2010;
3. In de artikelen 123 en 125 van het Verdrag is onder meer bepaald dat:
  - a. door de ECB of nationale centrale banken geen leningen mogen worden verstrekt aan of worden overgenomen van individuele Lidstaten;

- b. de Unie niet aansprakelijk is voor verbintenissen (zoals betaling van rente en aflossing op een door een Lidstaat uitgegeven staatslening) van individuele Lidstaten en de Unie deze verbintenissen niet mag overnemen (zoals middels herfinanciering daarvan of het afgeven van garanties daarvoor);
  - c. de Lidstaten niet aansprakelijk zijn voor verbintenissen (zoals betaling van rente en aflossing op een door een Lidstaat uitgegeven staatslening) van een andere Lidstaat en de Lidstaten deze verbintenissen niet over mogen nemen (zoals middels herfinanciering daarvan of het afgeven van garanties daarvoor);
4. Financial Times d.d. 9 maart 2010, "*Merkel warns hurdles in EMF plan*";
  5. Financial Times d.d. 9 maart 2010, "*Germany backs IMF bail-out for Greece*";
  6. André Szász in PB Voor beslissers bij de overheid d.d. 2 april 2010, "*De euro is nu splijtzwaam in plaats van bindmiddel*";
  7. Zie bijvoorbeeld 'Me Judice - Economen in de debat' (www.mejudice.nl), zijnde hét economisch-wetenschappelijk internetplatform in Nederland;
  8. Zie artikel 126 van het Verdrag van Maastricht;
  9. Terzijde in het voorwoord van Harry Geels en André ten Dam, "*De Wisselverlieszaak: Analyse en schadeberekening*", www.wisselverlies.nl, 5 mei 2009;
  10. Harry Geels en André ten Dam, "*Met Griekenland geen sterke euro*", Me Judice, jaargang 3, 5 maart 2010;
  11. en 12. De Telegraaf d.d. 14 april 2010, "*Hulpplan voor Grieken vaker te gebruiken*";
  13. Harry Geels en André ten Dam, "*Met Griekenland geen sterke euro*", Me Judice, jaargang 3, 5 maart 2010;
  14. Handelsblatt, 22 februari 2010, "*Finanzhilfe für Griechenland - Wir ziehen wieder nach Karlsruhe*";
  15. Rheinische Post, 12 april 2010, "*EU bietet Athen 30 miljarden Euro - Was das Rettungspaket bringt*";
  16. Zie "*Je Daalder nog maar een Gulden waard*", presentatie over de economische en juridische aspecten van de Wisselverlieszaak d.d. 31 maart 2010 op de RSM - Erasmus Universiteit Rotterdam (zie www.wisselverlies.nl);
  17. Onder meer Jonathan Loynes (hoofd Europese economie bij Capital Economics Ltd. in Londen), Clemens Fuest (Hoofd van de wetenschappelijke adviesraad bij het Bundesfinanzministerium) en de algemeen bekende George Soros tegen het Franse persbureau AFP (zie: "*Europese ministers vergaderen, Griekenland kan meer geld nodig hebben*" in Cash.be d.d. 16 april 2010, "*EU bietet Athen 30 Miljarden Euro - Was das Rettungspaket bringt*" in Rheinische Post, 12 april 2010 en "*Soros: Griekenland nog niet gered*" in Z24 d.d. 14 april 2010);
  18. Bijvoorbeeld Martin Feldstein (professor of economics aan Harvard en emeritus president van the National Bureau of Economic Research. Hij was voorzitter van the Council of Economic Advisers onder President Reagan en is lid van President Obama's Economic Recovery Advisory Board) in de Financial Times van 16 februari 2010;
  19. Hiermee zou er tevens een goede basis gelegd worden voor een verdere 'politieke' integratie in Europa die, zij het in beperkte mate, noodzakelijkerwijze zal moeten plaats hebben ter waarborging van de stabiliteit in Europa en versterking van de positie van Europa in de wereld.

=====